

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Особливості впливу тривожності на навчальну мотивацію старшокласників з особливими освітніми потребами в умовах змішаного навчання

Виконала студентка групи СО-4
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Воробець Анастасія Анатоліївна
Керівник: Турубарова А. В.
Рецензент: Залановська Л. І.
Нормоконтроль _____ Юлія КЛОЧКОВА

Запоріжжя
2021 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 39 с., 5 табл., 5 рис., 42 джерела, 8 додатків.

Об'єкт дослідження: навчальна мотивація старшокласників.

Предмет дослідження: психологічні особливості впливу тривожності на навчальну мотивацію старшокласників з особливими освітніми потребами в умовах змішаного навчання.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні особливості впливу тривожності на навчальну мотивацію старшокласників з особливими освітніми потребами в умовах змішаного навчання; розробити рекомендації батькам старшокласників з особливими освітніми потребами щодо подолання тривожності та підвищення навчальної мотивації.

Методи дослідження: описовий, порівняльний.

Навчальна мотивація – є ключовим компонентом ефективної навчальної діяльності. Негативні емоційні стани та прояви тривожності можуть погіршувати результати навчання дітей. Звертаючи увагу на карантинні міри, які зумовлюють використовувати дистанційні форми навчання, показники навчальної діяльності можуть погіршуватися. Особливо це стосується дітей з особливими освітніми проблемами.

МОТИВАЦІЯ, НАВЧАЛЬНА МОТИВАЦІЯ, ТРИВОЖНІСТЬ,
СИТУАЦІЙНА ТРИВОЖНІСТЬ, ОСОБИСТІСНА ТРИВОЖНІСТЬ,
СТАРШОКЛАСНИКИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ,
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ

ВСТУП

Актуальність дослідження: У наш час, через карантинні міри, змішана форма навчання стала повсякденним явищем та шляхом отримувати знання. Якщо для школярів звичайних навчальних закладів, дистанційне навчання – є доволі прийнятною та зручною формою навчання, то діти з особливими освітніми потребами можуть стикнутися з проблемами організації освітнього процесу та зниженим рівнем мотивації до отримання знань. Причиною зниження мотивації до навчання може стати й негативний емоційний стан старшокласника. Нові умови навчання, проблеми з розумінням нового матеріалу можуть призвести до виникнення почуття тривожності.

Проблема мотивації до навчання розглядалося багатьма зарубіжними та українськими вченими. Серед них: Л. Анциферов, В. Асєєв, Л. Божович, А. Брушлинський, Н. Вовчаста, П. Гальперін, Б. Додонов, І. Зайцева, В. Закалюжний, Є. Ільїн, К. Левін, В. Ковальов, Ю. Комар, О. Малихіна, А. Маслоу, Є. Нікітенко, С. Рубінштейн, О. Скрипченко, Н. Талізін, Х. Хекхаузен, О. Чорноус та інші. Автори розглядали особливості мотивації до навчання на всіх вікових періодах та визначали їх особливості.

Проблему мотивації до навчання дітей з особливими освітніми потребами у своїх працях розглядали: Л. Виготський, М. Кабанець, Н. Колодна, А. Колупаєва, Н. Кудикіна, Б. Пінський, А. Рацул, С. Рубінштейн, І. Ушакова, Ж. Шиф та інші. Вчені розглядали специфіку організації освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами та шляхи корекції мотивації до навчання.

Тривожність як індивідуальну психічну особливість розглядали у своїх роботах такі вчені, як Г. Айзенк, Ю. Александровський, Г. Бойко, С. Вадзюк, Н. Вінниченко, О. Гірченко, Ф. Горбов, А. Захаров, Є. Калюжна, А. Леонова, Н. Пасинкова, А. Прихожан, А. Петровський, О. Халік та інші. Автори впевнені, що тривожність має вплив на психічні процеси особистості та її

поведінку в цілому. Вплив тривожності на навчальну мотивацію розглядали в своїх працях такі вчені: І. Борисова, Г. Жуліна, І. Заусенко, О. Озерова, М. Уварова та інші. Вчені впевнені, що тривожність впливає на якість навчання та на перебіг освітнього процесу. Так як проблема впливу тривожності на навчальну мотивацію старшокласників з особливими освітніми проблемами в умовах змішаного навчання вивчена недостатньо, це зумовило вибір теми бакалаврської роботи «Особливості впливу тривожності на навчальну мотивацію старшокласників з особливими освітніми потребами в умовах змішаного навчання».

Об'єкт дослідження: навчальна мотивація старшокласників.

Предмет дослідження: психологічні особливості впливу тривожності на навчальну мотивацію старшокласників з особливими освітніми потребами в умовах змішаного навчання.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити психологічні особливості впливу тривожності на навчальну мотивацію старшокласників з особливими освітніми потребами в умовах змішаного навчання; розробити рекомендації батькам старшокласників з особливими освітніми потребами щодо подолання тривожності та підвищення навчальної мотивації.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз та систематизацію сучасних психолого-педагогічних досліджень з проблеми впливу тривожності на навчальну мотивацію старшокласників та виділенні соціально-психологічних чинників дистанційного та змішаного навчання.

2. Емпірично встановити вплив тривожності на мотивацію старшокласників з особливими освітніми потребами в умовах змішаного навчання.

3. Розробити рекомендації батькам старшокласників з особливими освітніми потребами щодо подолання тривожності та підвищення навчальної мотивації.

Методи дослідження: теоретичні (вивчення, аналіз та узагальнення теоретичного матеріалу); емпіричні (експеримент, анкетування, методики); статистичні (кількісна і якісна обробка даних за допомогою критерія Спірмена. Обчислення здійснювалося за програмою SPSS Statistic). Психодіагностичні методи: «Методика з оцінки рівня навчальної мотивації» (М. Лук'янова), «Методика діагностика самооцінки (оцінка ситуаційної та особистісної тривожності) (Ч. Спілберг, Ю. Ханіна), «Діагностика рівня шкільної тривожності Філіпса», анкета «Ставлення до дистанційного навчання».

Методологічне підґрунтя:

- діяльнісний та системний підхід в навчанні (А. Волянчук, О. Дуброва, А. Неделюк, В. Староста);
- теорія активності в навчанні (А. Волянчук, О. Дуброва, А. Неделюк, В. Староста);
- вчення про роль особистості в процесі навчання (Є. Березньова, Я. Демченко, Т. Крисова);
- вчення про загальні та специфічні особливості порушеного розвитку (Н. Адамчук, В. Кухаренко);
- вчення про тривожність як індивідуальну психічну особливість (В. Бутилецька, Л. Іванцев, Є. Овсяннікова, М. Паламарчук, Т. Парфьонова, Є. Селезньова, Є. Стрижиус, І. Стрілецька, В. Чуйко).

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що в роботі розглядається теоретичний аспект впливу тривожності на навчальну мотивацію старшокласників з особливими освітніми потребами, що буде корисним для вчителів старшокласників з особливими освітніми потребами, їх батькам та практичним психологам. Теоретична інформація викладена зручно та доступно.

Практична значущість роботи полягає в тому, що у ній містяться результати власного емпіричного дослідження можуть бути корисними для практикуючих психологів та педагогів. Вони дають змогу зрозуміти

особливості впливу тривожності на навчальну мотивацію старшокласників з особливими освітніми потребами. Також практичну значущість мають складені нами рекомендації батькам старшокласників з особливими освітніми потребами щодо подолання тривожності та підвищення навчальної мотивації, які допоможуть побороти тривожність старшокласників і в той же час підвищити їх навчальну мотивацію.

Апробація результатів дослідження відбулася на:

- III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі» (м. Запоріжжя, 2021 р.);
- II Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у Міжнародний науково-інноваційний простір» (м. Запоріжжя, 2021 р.).

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (40 найменувань).

Загальний обсяг становить 67 сторінок, з них основний зміст роботи викладено на 39 сторінках.

ВИСНОВКИ

1. Нами був здійснений теоретичний аналіз та систематизація сучасних психолого-педагогічних досліджень з проблеми впливу тривожності на навчальну мотивацію старшокласників та виділені соціально-психологічні чинники дистанційного та змішаного навчання. Ми дізналися, що ця проблема є дуже актуальною в сучасній психології та педагогіці. Думки вчених з різних галузей науки різняться щодо впливу тривожності на рівень навчальної мотивації. Результати емпіричних досліджень, які описані в теоретичних матеріалах, показують різні результати впливу чи його відсутності. На задоволення дистанційним навчанням впливають такі соціально-психологічні чинники: зацікавленість навчанням, задоволеність умовами навчання, рівень домагань у навчальній діяльності та ефективність навчання. В той же час, дистанційне та змішане навчання мають свої соціально-психологічні недоліки. Наприклад, дистанційне навчання не дає змогу мати повноцінне соціальне спілкування, відсутність якого може проявлятися в появі негативних емоційних станів. Складнощі змішаного навчання можуть проявлятися у «швидкому переключенні» навчання за схемою «дім-школа-дім». Такий процес також може викликати психологічний та емоційний дискомфорт.

2. Ми емпірично встановили вплив тривожності на мотивацію старшокласників з особливими освітніми потребами в умовах змішаного навчання. Визначивши рівень навчальної мотивації випробуваних, можемо зробити висновок, що у випробуваних старшокласників з особливими освітніми потребами переважає занижений рівень навчальної мотивації (65%). Дослідивши рівень шкільної тривожності випробуваних, ми дізналися, що переважаючим рівнем шкільної мотивації у випробуваних старшокласників – є середній (90%). Визначивши рівень особистісної та ситуаційної тривожності випробуваних, можемо зробити висновок, що у них переважає середній рівень ситуаційної тривожності (83%) та середній рівень особистісної тривожності

(70%). Розглянувши ставлення випробуваних з особливими освітніми потребами до дистанційного навчання, ми впевнені, що серед випробуваних переважає низький рівень задоволеності дистанційною формою навчання (88%). Визначивши, за допомогою методу математичної статистики, чи існує вплив тривожності на рівень навчальної мотивації випробуваних старшокласників з особливими освітніми потребами, можемо зробити висновок, що вплив тривожності на рівень навчальної мотивації випробуваних старшокласників з особливими освітніми потребами відсутній ($=0.265$, $=0.051$, $=0.164$).

3. Нами були розроблені рекомендації батькам старшокласників з особливими освітніми потребами щодо подолання тривожності та підвищення навчальної мотивації. Можемо зробити висновок, що батьки мають великий вплив на навчальну діяльність дітей в період змішаного навчання. Завдання батьків організувати дистанційне навчання так, щоб дитині вдома було комфортно навчатися та існували мотиваційні орієнтири до навчального процесу. Наші поради допоможуть батькам попередити виникнення проявів тривожності у підлітків з особливими освітніми потребами та змотивувати їх до ефективної навчальної діяльності вдома.